

Minden emberben van egy könyv

Interjú Darvasi László József Attila-díjas íróval, az idei Kanizsai Írótábor díszvendégével.

A szervezőktől tudom, hogy amikor felkérték, legyen az idei Írótábor díszvendége, szinte azonnal igent mondott. Pedig Önről az a hír járja, hogy kissé körülményes dolog elhívni bárhová. Nagyon nagy megtiszteltetés ez nekünk.

– Elég sok a felkérés, gyakran ütik egymást az események. Vannak, amelyek prioritást élveznek, és sajnos akadnak olyanok is, amik egyszerűen nem férnek bele az időmbe. Ebben az esetben viszonylag idejekorán szóltak, így tudtam helyet biztosítani a teendőim között. Magyar-kanizsán az látszik, hogy ez egy kis közösség. Mindenki tud a másiktól. Kissé messzebb tekintve pedig azt látom, hogy a délvidéki magyar irodalom – miként a néhai jugoszláviai magyar is – szinte kiapadhatatlan. Mindig akad friss vér. Jönnek a tehetséges fiatalok. Hamarjában kettejüket említeném, akikre felfigyeltem: az egyik Losoncz Márk, a másik pedig egy színházász, verseket is író fiatalember – Oláh Tamás. Mindketten – ifjúságuk dacára – nagyon komoly embereknek számítanak.

Közhely: nem olvasnak az emberek. Ön író. Tevékeny, sikeres, befutottnak számít. Ott a neve a kortárs magyar irodalom jelesebbjei között. Régen mintha jobban odafigyeltek volna az írókra. Számított a szavuk, a közélet irányítói voltak. És ma?

– Nekem a legfontosabb feladatom, hogy a mondatokkal bánjak. És a mondatból legyen katarzis, vagy megrendülés, vagy akár egy kicsi, futó szépézés. Nekem ugyan van saját politikai véleményem. Baráti társaságban szoktam is hangoztatni. De nekem az a nyílt típusú, konfrontatív politikálás, amit néhány író társam folytat: egyszerűen nem áll jól. Nem tudom csinálni. Nem azért, mert gyáva vagyok, hanem azért, mert nem tudok olyasmit mondani, amit különben ne tudnának az emberek. Ha például közéleti ügyekben elolvasok egy Esterházy publicisztikát – a boldogságtól kiver a veríték, olyan finoman tud fogalmazni. Én ezt nem tudom. De amikor elmegyek egy irodalmi estre, akkor azt szeretném demonstrálni, hogy a személyes szabadságunknál kevés van fontosabb, és nem kell félni semmitől. Amit most látok, az az, hogy egy új típusú félelem van születőben Magyarországon. Jobban félnek a magyar emberek, mint húsz éve. Hogy kimondhatja-e valaki az igazát, vagy sem? Félti az egzisztenciáját, a karrierjét, a gyerekeit. Lassan begyűrűzik egy tekintélyelvű berendezkedés. Meg kell húzni az oroszlan bajszát. Meg kell néha dörgölni az orrát.

A rendpártiság nem egy válasz erre a feje tetejére állított világra? Itt nálunk is soha nem látott dolgokat tapasztalunk mostanában. Álunkban sem gondoltuk volna, hogy nem a Tisza, a fürdőnk, a téglagyárunk, vagy a Járás révén kerülünk a figyelem középpontjába, hanem a kaotikus állapotok miatt leszünk elhíresültek. Amit: teszem hozzá – nem mi okoztunk, és nem is mi gerjesztünk.

– Igen. Értem én ezt. Természetesen ez egyfajta válasz. Csakhogy ahová folyamatosan tartozni szerettünk volna: az európai értékek vannak felülírva egy erősen szűk politikai és szellemi garatúra által. Nem hiszek abban, hogy ez egy jó válasz lenne. Nem jó az, ha az ember bezárkózik, ha az előítéleteit erősíti, ha iszonyatos pénzekért nyomorult, szerencsétlen emberek ellen plakátokkal kampányolunk. Nem jó válasz az, ha gőgösek, irigyek vagyunk, ha előítéleteink vannak. Nekem ez nem tetszik. Szerintem kerítések helyett a helyzetet humánusabb módon is meg lehetett volna oldani. Fel lehetett volna készülni minderre a helyzetre. Mire szolgál a magyar titkosszolgálat? Hol vannak az elhivatott vezetők? Rengeteg közepszerű, dilettáns ember van, hatalmas pénzekért megfuttatva.

Az utóbbi sajnos nem egyedi jelenség. Ön szerint van-e ma esély arra, hogy miként régen, a klasszikus görög érában a filozófusok szava, vagy közelebbi példát hozva a hajdani nyugatosok véleménye ki fog hatni a közvélekedésre, a közízlésre? Hogy egyfajta iránymutató szerep jut majd azoknak, akik valóban szellemi vezéralakjaink lehetnek?

– Kicsit idealizált a nyugatosokról kialakított képünk. Ahogy a közéletet, úgy az írókat is megmérgezte a politika. Megosztott az író társadalom. Olyan ellentétek, haragok, indulatok feszülnek egymásnak, amik kibékíthetetlenek. Nem találunk olyan embert, akit világnézetileg mindenki elfogadna. Aki az egyik oldalon fontos alak, szinte intézmény, azt a másik táborban hazaárulózzák. Mindenkinek megvan a saját hangadója.

Akkor legalább egyetemességében szemlélve: a kortárs irodalomban lát-e esélyt arra, hogy válaszokat ad a jelenkor kihívásaira?

– A közelmúlt háborúi, politikai csatározásai, a szegénység, a szolidaritás hiánya: ezek mind olyan kérdések, amelyeket a mai magyar és a vajdasági magyar irodalom is feldolgoz. Nagyon színes, nagyon izgalmas, sokoldalú ez az irodalom. Most olvastam Danyi Zoltánnak a *Dögeltakarítók* című könyvét, ami a balkáni háborúk látélete. Fantasztikus. Én azt látom, hogy egyfelől vannak nagyon erős, nemzetközileg jegyzett „nagyagyúink”, akár Nobel-díjra esélyes íróink. Erős, rendkívül erős középmezőnyel. Szerintem most éljük az irodalmi virágkorunkat. Ebben az is benne van, hogy a számítógépes, internetes időszakot élünk. Minden emberben van egy könyv. Némelyekben kettő is. Az íróemberben meg több. Éppen emiatt manapság sokan írnak. Könnyebb a közlés, villámgyors a terjesztés. A könyv kicsit visszaszorult. A könyv mindig arisztokratikus képződmény volt. Népművelő jellege révén, mint a villanyáram, eljutott minden háztartásba. Ez most szép lassan változni látszik. Nem baj, mert a könyv annyira érzéki, hogy a számítógép soha nem fogja tudni legyőzni. A fiatalok már nagy könyveket nem fognak elolvasni. De éhesek, jönnek. Hál' Istennek!

Egy írónak kell kompromisszumokat kötnie?

– Én két lapnak dolgozom huszonöt éve. Az ÉS hetilapnál semmiféle esztétikai, politikai, vagy egyéb öncenzúrát nem kell hoznom. Legföljebb azt mondja a szerkesztő, hogy ez most nem sikerült olyan jól. A napilapbeli tárcairovatomnál már más a helyzet. Például nem lehet az írásom blaszfémikus. Ott nincs kedvem politikálni, bár néha belefutok az aktuális közéleti problémákba. De igyekszem olyan történetek felé elvinni az írásaimat, amik mindenkit megérintenek: az idővel való kapcsolat, a szerelem, a nemiség, a szabadság – a hétköznapi szabadságáról beszélek, nem a Petőfi által megénekeltről –, vagyis az embereket érdeklő dolgokat szeretném megfogalmazni. És ezt szem előtt tartva: igen. Néha bizony működik az öncenzúra.

A világirodalomban kit tart követendő példaképnek? Egyáltalán van-e ilyen író?

– Az nagyon érdekes, hogy változnak az idők. Hogy halványul el például Marquez. Vagy itt a másik példa: a mi nemzedékünknek még Hrabal egy isten volt, a maga söröskorsójával. Azt látom, hogy a regény megy egy könnyedebb, fogyaszthatóbb, felszínesebb irányba. Bestselleresedés. Eladni sikerüljön. Ez a lényeg, sajnos. Aztán itt van a kispróza műfaja. Nagyon szeretem az amerikai minimálprózákat.

Novellista még soha nem kapott Nobel-díjat. Aztán ez is megesett: két éve egy Munro nevű kanadai író nő kapta ezt a legrangosabb elismerést. Rövid írásaiban semmi nem történik, és mégis minden bennük van. Annyi dráma, feszültség halmozódik fel a kisprózáiban. Ennek, vagyis az ő elismerésének nagyon örülök.

A vajdasági magyar irodalom és az anyaországi között tapasztalható-e különbség?

– Amit én látok: a nyolcvanas évek elejétől figyelem az itteni irodalmat. Akkor kerültem Szegedre. Tolnai, Domonkos, Gion, Brasnyó írásait, az Új Symposiont érdeklődéssel olvastuk. Jó értelemben véve ebben a térségben vajdasági magyar irodalom számított a „legőrültebbnek”. Beleértve az összes elcsatolt nemzetrészünk, és az anyaország irodalmát is. És nagyszerű, hogy ez az „örület” mind a mai napig megmaradt. Ugye mennyit számít, hogy például egy Tolnai azt mondja: „nekünk volt tengerünk”, „mi elmehettünk az olasz határig...”

Khm... Volt háborúnk is.

–... Igen. Nyilvánvalóan ez is hozzátartozik az örülethez.

Pósa Károly

Darvasi László 1986-ban diplomázott a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola magyar-történelem szakán. 1986–1989 között Hódmezővásárhelyen és Szegeden általános iskolai pedagógusként dolgozott. 1989-től a Délmagyarország munkatársa, 1992–1993 között kulturális rovatvezetője volt. 1990–1998 között a szegedi Pompeji című folyóirat szerkesztője volt. 1993-tól az Élet és Irodalom főmunkatársa.